

DE ZELFZWICHTER 1994

75

VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
Fa. DOORNBOS

A-kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Joeswert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannekoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenprodukten
(ook voor zelfbakkers/sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend van
13.00 - 17.00 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0 59 41 - 15 45

- * *Porselein*
- * *Kristal*
- * *Tafelbestek*
- * *Kado-artikelen*
- * *Lederwaren*
- en*
- * *Sieraden*

WOLDRING

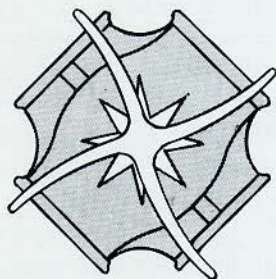
Oosterstraat 19
Groningen - Tel. 050-133880

Meubels
en
Verlichting

WOLDRING

Stoeldraaijerstraat 25
Groningen - Tel. 050-143222

DE ZELFZWICHTER

Jaargang 21, nummer 75
September 1994

De **Zelfzwichter** is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, opgericht op 4 oktober 1973. Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september** en **december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal **f 20,-** per jaar is het abonnement van **De Zelfzwichter** gekoppeld.
Losse nummers kosten **f 2,50** exclusief porto.

Correspondentie-adressen

Vereniging Vrienden van de Groninger
Molens:
Postbus 213, 9700 AE Groningen.
Redactie van de Zelfzwichter:
H.A. Hachmer, Mezenlaan 43, 9663 CM
Nieuwe Pekela.

Adressen van het dagelijks bestuur:

T. Kalk (voorzitter), Rijksweg 148,
9734 AP Groningen, tel. 050 - 416386
G.J. de Vries (secretaris), Donellenlaan 66, 9679
CG Scheemda, tel. 05979 - 1931
B. Tiemens (Penningmeester), Herestraat 11,
9843 AH Grijpskerk, tel. 05947 - 13450

B. Dijk (techn. adviseur), Aduarderdiep 3, 9833
TG Den Ham (Gr.), tel. 05903 - 1722

Aan dit nummer werkten mee:

H. Blaauw
M.E. van Doornik
C.E. van der Horst
M. Kalk
T. Kalk
G. Nienhuis
B. Oomkens
G. de Vries
J.H. Wolthuis

Redactie

W.O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
P. van Dijken, Uithuizermeeden
H.A. Hachmer, Nieuwe Pekela

In deze Zelfzwichter:

Redactioneel	2
In Memoriam	4
Enquete	4
Molennieuws	7
Van de voorzitter	14
Stichting Groninger Molenvrienden	15
Nogmaals de Molenhorn te Zandeweer ...	16
Verstild verleden (deel 10)	18
Vakantie bezoeken	19
Gildenieuws	20
De molen in het onderwijs	22
Over een molenverzameling	23
Vraag en Aanbod	28
Nieuwe leden	28

Vormgeving en drukwerk:

Drukkerij Hoekstra, Grijpskerk

Redactioneel

Enerzijds lijkt het er op dat donkere wolken zich boven de molens en andere monumenten blijven samenvakken. Anderzijds hopen we dat de lucht op zal klaren. Ondanks de mooie zomer en het met veel tam-tam gepresenteerde Strategisch Plan voor de Monumentenzorg door drs. H. d'Ancona moeten we somber blijven. Het is wel heel erg ironisch dat juist deze bewindsvrouw zich aan het slot van haar carrière moet presenteren als DE BESCHERMER van monumenten. Wat er met het Strategisch Plan voor de Monumentenzorg wordt gezegd is niets anders dan een bevestiging dat men na 1984 de verkeerde weg is ingeslagen. Er werd dus niets nieuws gepresenteerd!

d'Ancona en haar voorgangers bleven ondanks het luiden van allerlei noodklokken door monumenten-organisaties ziende bind. Nadat het te laat was, werd er ingegrepen. Decentraliseren? Goed, maar geef de gemeenten dan ook de budgetten en ter zake kundige ambtenaren. Aan de wil van de meeste gemeenten heeft het niet gelegen. Het budget voor monumentenzorg daalde van f 180 miljoen in 1984/85 naar de huidige 85 miljoen, en dat terwijl men bij de overige departementen over de verdeling van miljarden spreekt! Vanaf 1995 zal er als een pleister op de wonde weer f 129 miljoen extra per jaar worden vrijgemaakt. Het totale budget moet over 10 jaar weer gemiddeld f 235 miljoen per jaar bedragen. Dit lijkt veel maar het is als we de inflatie meerekenen minder dan de eerder genoemde f 180 miljoen. Bovendien zijn we afhankelijk van allerlei rood/paarse perikelen. Al jaren wordt er op gehamerd dat regelmatig onderhoud kostenbesparend kan werken. Bovendien zal dit veel nieuwe arbeidsplaatsen opleveren.

Politici rekenen echter nog steeds op korte termijn en eigen portefeuille. Dat het behouden van monumenten ook een stukje levenskwaliteit kan betekenen ontgaat hen. Monumentenzorg komt nu bij het ministerie van onderwijs. Zal men daar nog iets over monumentenbehoud leren?

H.A. Hachmer

*Donkere wolken boven de kap van de molen te Ganzendijk tijdens de laatste restauratie.
(foto H. Feikens, Veendam)*

Voor het volgende nummer van "De Zelfzwichter" (december 1994) wordt u verzocht uw kopij in te zenden vóór

7 november 1994

Raadsel 1: Hij is blond, stoer, groot en sterk....

Raadsel 2: Zij is mooi, naakt en heeft een hoed op...

Zie voor de oplossing elders in dit nummer bij Molennieuws

Enquete

In het voorjaar hebben alle leden een enquête formulier toegezonden gekregen. Velen hebben het formulier ingevuld teruggezonden. In de komende najaarsvergadering zal er een presentatie over de uitkomsten van deze enquête worden gegeven, terwijl in De Zelfzwichter 4/94 een uitgebreid verslag hiervan wordt op genomen.

In memoriam Ir. I.J. de Kramer

Tot onze ontsteltenis hoorden we van het overlijden op 13 juli 1994 van de in de Nederlandse molenwereld wel zeer bekende molendeskundige, de heer I.J. de Kramer. Hij bereikte de leeftijd van 75 jaar.

Woorden schieten me te kort, want ik heb hem leren kennen als een zeer krachtige persoonlijkheid. Op diverse vergaderingen zoals die van de Vereniging "De Hollandsche Molen", straalde zijn gezicht altijd bij het ontmoeten van molenvrienden. Maar als hij zich op een molenlocatie bevond, trok hij altijd een ernstig en serieus gezicht en niet zonder reden.

Op een dag ontmoette ik hem ergens bij een Zuidhollandse molenmakerswerkplaats. Als een strenge schoolmeester

ging zijn wijsvinger van het ene molenonderdeel naar het andere en hij stelde mij vragen hoe ze heetten. Ik had één fout gemaakt, alleen vanwege een andere streekeigen molenterm, en toen liep zijn gezicht rood aan, balde zijn vuisten en stampte met zijn voet op de grond, dit alles met een komische ondertoon. Dat is de heer De Kramer helemaal ten voeten uit. Aan hem heb ik prettige herinneringen bewaard.

Geboren op 17 april 1919 te Sluis (Zeeuws-Vlaanderen), had hij als kind reeds belangstelling voor molens en vooral de standerdmolens hadden zijn allergrootste interesse. Ze waren toen in Zeeuws-Vlaanderen en België nog in een groot aantal in bedrijf. Op zeer jeugdige leeftijd maalde hij reeds alleen

*Ir. I.J. de Kramer (midden) in Kethel. Op de voorgrond de as voor molenrij. Linksvoor: Jan Kies, molenaar van De Noord te Schiedam, achter hem: Cees Nooteboom, molenaar op 't Lam te Woudsend en De Vrijheid te Schiedam, rechts: Fré Bloem uit Molenrij.
(foto: MEvD 5 sept. 1992)*

op de standaard molen van St. Anna ter Muiden, terwijl molenaar P. van de Putte met paard en kar naar de klanten ging. Na zijn opleiding werd hij bouwkundig opzichter bij de wederopbouw en toen kwamen onder zijn leiding onder andere de restauraties in Cadzand en Retranchement tot stand in 1947 en 1948. Het verhaal ging dat tijdens de moeilijke na-oorlogse jaren, de benodigde onderdelen gewoon drijvend over de Westerschelde werden aangesleept.

Al in 1948 werd hij bestuurslid van "De Hollandsche Molen" en samen met zijn goede vriend W.O. Bakker uit Harkstede was hij bijzonder actief in het, onder leiding van de heer Ten Bruggencate staande archief van genoemde vereniging.

Van 1954 tot en met 1982 bekleedde hij de functie als molendeskundige van de provincie Zuid-Holland. Door zijn grote deskundigheid werden de kwaliteitseisen op hoog niveau gebracht en moest wel aan vele voorwaarden zijn voldaan, voordat een molenrestauratie onder zijn leiding als compleet werd geaccepteerd.

In 1968 werd de snuifmolen *De Ster* te Rotterdam geheel nieuw herbouwd en zonder de kennis en inzet van De Kramer zou deze molen nooit geheel origineel zijn herbouwd.

Het door hem geschreven artikel over het rechtzetten van de sterk verzakte poldermolen no. 2 te Aarlanderveen in "Molennieuws" van januari 1975 vind ik het meest spannende en interessante

artikel van alle molentijdschriften in de afgelopen twintig jaar.

Nog na zijn VUT in 1982 wendden vele molenmakers en andere mensen op molengebied zich tot hem met het verzoek om technische informatie, en niet alléén in zuid-west Nederland. Zijn grote deskundigheid stelde hem bijvoorbeeld in staat om de diameter van een bovenwiel na zijn scherpe blik op de centimeter te schatten.

In 1982 ging hij in de V.U.T. en toen ontwierp hij de grote driezolder standaardmolen die in 1985 naar zijn ontwerp en onder zijn leiding geheel nieuw werd gebouwd in Brielle. Ook de wederinrichting tot oliemolen voor een standaardmolen op de stadswal van Brugge ontwierp hij. Dit plan is nog niet uitgevoerd en zal postuum een eerbetoon zijn als Brugge dit alsnog liet uitvoeren.

De Kramer was met zijn adviezen ook betrokken bij de plannen met betrekking tot *Windlust* op Molenrij. De in 1991 bestelde nieuwe maalstenen voor *De Jonge Hendrik* te Den Andel zijn eveneens van De Kramers tekentafel afkomstig.

Hopelijk zal zijn zeer omvangrijke archief, bestaande uit tekeningen, dia's, foto's boeken en dergelijke, ten dienste worden gesteld aan molenvrienden.

Met zijn verscheiden verliezen wij in hem een groot molenvriend en persoonlijkheid. Dat hij ruste in vrede.

W.O. Bakker en M.E. van Doornik

Molennieuws

2. **Koren- en Pelmolen *Aeolus* te Adorp.**

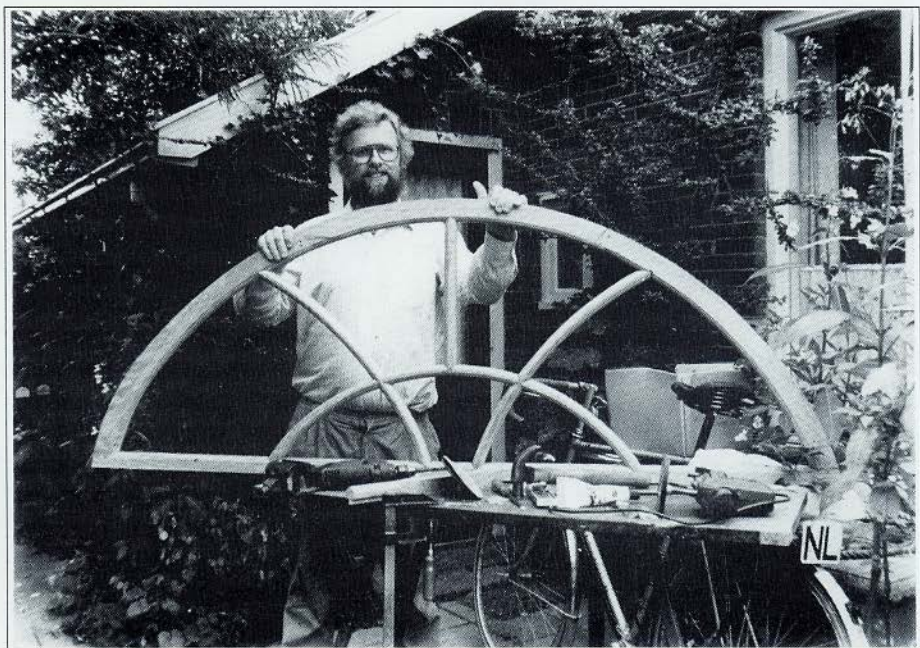
Deze molen heeft een tijdlang er maar matig bijgestaan: in mei jl. stond hij er zonder zelfzwichting en verveloos bij. Begin juli waren echter nieuwe zelfzwichtingskleppen aangebracht en was de molen geheel geschilderd en geteerd zodat een en ander er nu weer netjes bijstaat.

7. **Koren- en pelmolen *De Jonge Hendrik* te Den Andel.**

De molen heeft pech. Op 17 juli j.l. is ondanks het regelmatig smeren van de overring onder de kap, tijdens het zwaar kruien de korte spruit gebroken. Nog diezelfde dag brak ook de vaste bezaanstok en door snel ingrijpen van de vrijwilliger kon de losse zwichtstok gestut worden, zodat de zelfzwichting niet dicht kon vallen. Bijzonder sneu voor vrijwilliger Van Doornik, omdat het midden in de toeristenseizoen is gebeurd en daarbij wist hij zijn maalproductie op de molen omhoog te werken tot 1 ton graan per maand, zodat de tijden van Tiddo Muda weer kunnen herleven. Een opdracht aan de molenmaker voor een nieuwe korte spruit is reeds verstrekt. In de loop van augustus kreeg de molen inwendig een grote behandeling tegen houtworm en bonte knaagkever door de fa. Lamon uit Roden. Het boograam boven de ingangsdeuren was door het ontbreken van een loodstrip op de bovenkant finaal verrot. In 1962 heeft de heer W.O. Bakker uit Harkstede nog een foto van het boograam gemaakt, met de oorspronkelijke oude glasverdeling. Deze werd in 1963 vervangen door een goedkope imitatie. Na overleg met de Molenstichting Winsum, heeft vrijwilliger Van Doornik begin augustus een nieuw boograam gemaakt in dezelfde oorspronkelijke oude stijl. Zo zie je maar hoe zo nuttig oude molenfotoarchieven kunnen zijn! Een woord van dank aan de heer Bakker is hier wel op zijn plaats.

9. **Poldermolen *Krimstermolen* te Zuidwolde**

Begin juli begonnen de molenmakers van de firma Dunning uit Adorp met schilderwerkzaamheden aan het gevlucht. Veel lol hadden ze er niet in, want ca. 1/3 van de kleppen bleek zodanig door houtrot aangetast dat ze er onmiddellijk uitgegooid werden. Het overige hekwerk bleek (zoals eerder gemeld) ook in slechte staat te verkeren. De molenmaker kon slechts één advies geven: „'t haile kakje mout derof.” Restauratie van het gevlucht inclusief stroomlijnneuzen gaat – 50.000 gulden kosten, en dat geld is er (voorlopig) niet... Alsof de ramp nog niet groot genoeg is: op 10 juli knapte de linker lange schoor los van de lange spruit tijdens het kruien. Het bovenste eind van de schoor was dusdanig verrot dat het de heersende kracht niet meer aankon. Er kan nu alleen nog gedraaid worden met een zuid tot zuidwesten wind. Waarschijnlijk is 't euvel alweer verholpen wanneer de 'Zelfzwichter' verschijnt.

Martin van Doornik met het zojuist gereedgekomen boograam voor "De Jonge Hendrik", nog niet voorzien van verf en glas. (Foto: MEvD 11 aug. 1994)

De Groninger Molendag was voor de *Krimstermolen* een redelijk geslaagde dag, hoewel er beduidend minder bezoekers kwamen dan op de nationale molendag. Toen kwamen er zo'n 125 bezoekers, nu ongeveer 50. Niet slecht voor een molen die nog redelijk afgelegen ligt, men moet er (heen en terug) toch nog zo'n 2 kilometer voor omrijden/fietsen. Voor de bezoekers was er koffie, fris e.d. beschikbaar, sommige mensen kwamen speciaal naar de molen voor de pannenkoeken, echter... tevergeefs. Ik had al besloten om deze dag maar geen pannenkoeken te gaan bakken, maar ja, achteraf bleek er dus wel weer veel belangstelling voor te zijn. De noord-noordwestelijke wind was net niet sterk genoeg om een vijzel te kunnen trekken, zodat er de hele dag 'voor de prins' werd gedraaid. Vanaf de molen waren de volgende molens draaiend te zien: *Koningslaagte*, *Wilhelmina*, *Aeolus* (Adorp), *de Vriendschap*, *Germania*, *Langelandster*, *Noordermolen*. De molenaars van omliggende molens meldden mij dat over het algemeen de belangstelling minder was dan op de nationale molendag, maar iedereen is wel weer bereid om met de volgende Groninger Molendag weer mee te werken. Hopelijk wordt in de toekomst de Groninger molendag net zo'n succes als de nationale molendag.

Komend najaar zal de 'kinderkopjesweg' tussen Ellerhuizen en Zuidwolde -langs Plattenburg- worden gereconstrueerd. Het project wordt uitgevoerd als leerling-project in het kader van de WOPG. Binnen dit project valt ook de aanleg van een fietspad van Ellerhuizen naar de molen. Toeristisch gezien is dit (kostbare) project allemaal wel mooi, maar wat hebben we daaraan als de molen straks niet meer draaien kan...?

12. Poldermolen 't Witte Lam te Zuidwolde

Ook dit molentje werd door de firma Dunning aangepakt (ze hebben het er maar druk mee!). Er werd een geheel nieuwe staart aangebracht, inclusief schoren. De vijzel werd weer hersteld (ter plekke) en er werden nieuwe kammen in het wiel gezet, dit in verband met het ongeluk van januari 1993. Het molentje is nu, vooral op zondagmiddagen, weer malende te zien. De gemeente Groningen maakte bekend dat er rond het jaar 2000 (pas) geld beschikbaar komt voor het gevluht, dat nodig vernieuwd moet worden.

13. Poldermolen Koningslaagte te Zuidwolde

Afgelopen zomer werd het gevluht geheel geschilderd door de firma Dunning. De vijzel werd door de molenaars buiten gebruik gesteld vanwege een versleten taatspot lager, herstel zal hopelijk snel volgen. Deze molen werd tijdens de zeer natte herfst en winterperiode vaak ingezet als reservebemalingswerktuig om het overvloedige water weg te malen; de boeren waren hiermee zeer tevreden. De 2^e molenaar, tevens bewoner van het muldershuisje -de heer H.J. Berghuis- heeft deze zomer het laatste gedeelte van het dak vernieuwd. Het huisje is nu bijna klaar, zo meldt hij. De molen draait vrijwel elke zondagmiddag.

18. Koren-en Pelmolen Ceres te Spijk

In het voorjaar van dit jaar werd bij deze molen welke een grote onderhoudsbeurt nodig heeft, hout aangevoerd voor een gedeeltelijke vernieuwing van de bekleding van het onderachtkant, met name de westkant. Bij nadere inspectie door o.a. de vrijwillig molenaar blijkt ook het een en ander aan de stelling te moeten gebeuren, diverse liggers en beide sluitingen zijn slecht. Niet teveel mensen op de stelling dus. Maandag 8 augustus knapte tijdens het stilzetten plotseling de vangstok af en stortte naar beneden, rakelings langs de vrijwillig molenaar Henk de Haan, welke gelukkig met de schrik vrij kwam. Wel werd een stuk uit het stellinghek geslagen en sneuvelden enkele pannen van het dak van de woning van de familie Keizer. Gelukkig draaide de molen

slechts zeer langzaam zodat de molen voor asbreuk bewaard is gebleven. Laten we hopen dat de molen direct na de bouwvakantie wordt aangepakt, want draaien en malen is nu gebeurd.

23. Korenmolen Olle Widde te Ten Post

In de restauratie van deze fraai langs de snelweg gelegen molen is ook weer beweging gekomen. Lagen 25 juni beide roeden (geen fabrikaat en nummer te vinden) nog bij de molen op de grond, midden juli zijn ze blijkens een reclamebord door de fa. Jellema te Birdaard opgehekt en gestoken zodat nu weer van een complete molen gesproken kan worden. Jammer is dat het overigens degelijk uitgevoerde werk het gevluht oudhollands is opgehekt, zodat ook hier weer een zelfzwichter minder is.

*Korenmolen Olle Widde uitwendig weer compleet
(foto: PvD 30 juli 1994)*

42. Poldermolen De Eendracht te Sebaldeburen

Als deze Zelfzwichter bij u thuis wordt bezorgd zal de molen intussen ontdaan zijn van het riet op het achtkant. Voor liefhebbers van een doorzichtige molen een mooie gelegenheid om foto's te maken. Het verwijderde riet zal in geperste balen naar de plaatselijke composteer inrichting worden afgevoerd. Ter voorbereiding op het nieuwe rietdek zijn door de vrijwilliger 4 nieuwe raamkisten geplaatst en is de molen, behalve het gevluht, geheel geverfd. Door de molenmaker zijn de lange en korte schoren verwijderd, zodat op de grond, met behulp van een verfbrander, de 2 mm dikke oude verflagen verwijderd konden worden. Het amerikaans grenen bleek hieronder nog verrassend gaaf.

Een foto uit 1935 van de jubilerende molenaar L. van Esch (derde van links). Hij is dan 40 jaar molenaar op De Eendracht. Op deze foto is in de zuidelijke veldmuur duidelijk een dicht gemetselde boog te zien. Deze dateert van 1895. In dat jaar kreeg de molen 2 vijzels, hierbij kwam de centraal opgestelde vijzel te vervallen. In 1966 zijn de 3 bogen in de veldmuren weggerestaureerd.

Tevens is nu al het ijzerwerk aan de buitenzijde van de molen (behalve de roeden) in RVS-uitvoering of van verzinkte kwaliteit. Dit werk werd eveneens in eigen beheer uitgevoerd.

75. Koren- en Pelmolen Zeldenrust te Westerwijtwerd

In mei werd hier een geheel nieuwe stelling aangebracht door molenmaker Doornbosch te Adorp. Dit inkader een herstelplan opgesteld door onder andere eigenaar M. Hazekamp, de Gemeente Loppersum en de Stichting de Groninger Molen. Ook de kap en het gevlucht moeten worden aangepakt en een windpeluw. Dezen zijn op dit moment nog niet aangebracht. Tevens bleek bij het uitvoeren van werkzaamheden aan de buitenroede dat deze niet goed meer was en dat vervanging de enige remedie was. Deze Bremerroede was in 1968 gestoken, dus heeft het maar zo'n dikke 25 jaar uitgehouden. Op dit moment staat de molen in afwachting van verdere werkzaamheden.

87. **Korenmolen *Wilhelmina* te Noorderhoogebrug**

Deze molen heeft deze zomer een aantal weken niet kunnen draaien, tot grote spijt van de molenaar. Door het zeer warme weer zijn de roedwigen van het gevluht losgaan zitten, zodat draaien niet meer verantwoord was. De molenaar had toegezegd het euvel vóór 8 september te verhelpen, want op die dag stond de molen in de belangstelling bij Radio Noord in het programma Muziek in bedrijf, van 10 uur tot 11 uur. Of dat was gelukt was bij het drukken van De Zelfzwichter nog niet bekend. Als u op dat tijdstip naar Radio Noord heeft geluisterd bent u volledig op de hoogte.

122. **Poldermolen *Goliath* te Uithuizermeeden**

Vrijwillig molenaar Ida Wierenga met de molenbouwersploeg van de fa. Dunning. V.l.n.r.: Piet Pruim, Coen Westers, Ida Wierenga, Ron Dunning en Edwin Nieman. (Foto PvD 16 mei 1994)

Vlak voor Nationale molendag 14 mei werd door de firma Kleinjan en van der Vegt uit den Ham (Ov) begonnen met de voorbereidende werkzaamheden van het rietdekwerk, waarvoor vrijwillig molenaar Ida Wieringa zoveel actie had gevoerd. Allereerst werd van het achtkant het oude rietdek verwijderd wat zo dun was geworden dat het regenwater er dwars door heenging. Zodoende draaide de molen niet

op nationale molendag, doch was wel geopend voor publiek. Door de rietdekkers werden demonstraties rietdekken gegeven. Maandag 16 mei werden door de firma Dunning de raamkisten vernieuwd alsmede bijbehorende ramen. Tevens werd op de lege zolder één extra raamkist geplaatst. De oude rietlatten bleken allen nog goed zodat de rietdekkers nu het achtkant konden aanpakken. Op 7 juni is het achtkant weer dicht. De molen heeft een gedrongener aanblik gekregen. Midden juni werd door de firma Dunning aan de kap diverse werkzaamheden uitgevoerd zoals aanbrengen van nieuwe roostermantjes, spantringen en spruitkisten en het verwijderen van de mol. Tevens werden de duisplanken boven rond het achtkant vernieuwd. In de laatste week van juni is de kap gedekt. Hiermee is de slagzin: "Voor een geeltje wordt de *Goliath* weer een juweeltje" nu werkelijkheid geworden.

130. Korenmolen Berg te Winschoten

Deze stellingkorenmolen ondergaat momenteel een restauratie. Het werk omvat ondermeer het herstel van de zelfzwichting, voorkeuvelens, kapbedekking en stelling. (Bron: Molens DHM)

137. Koren- en Pelmolen De Leeuw te Zeerijp

Door de vrijwillig molenaar werd er de afgelopen zomer weer veel werk verricht aan de molen. De stelling, stellingschoren en onderachtkant werden in de stockholmer teer gezet. Tevens werden alle stellingschroten vernieuw, het hele hekwerk in de lijnolie gezet en werd het voetstuk van de molen gewit. Doordat de mulder zelf veel aan het onderhoud doet, kan de molenstichting vele duizenden guldens besparen op de uitgaven. De molenmaker zal nog dit jaar de voorloper pelsteen afstellen, zodat er dan weer met 2 pelstenen gepeld kan worden. Zo nu en dan wordt er nog gerst gepeld met één steen, bestemd voor veevoer. De vrijwilliger hoopt dat in de nabije toekomst de molen weer voorzien kan worden van het zelfzwichting-systeem. De plannen zijn nog in een beginstadium, maar de kans lijkt volgens de mulder vrij groot dat het plan door kan gaan. We houden u op de hoogte. De molen is iedere zaterdag in bedrijf van ± 11.00 uur tot 17.00 uur.

Beste molenvriendinnen en vrienden

Mag ik mij even aan u voorstellen?

Ik ben Ties Kalk en sinds kort uw nieuwe voorzitter.

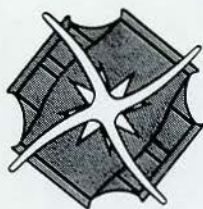
Dat zal even wennen zijn voor u en mij, want het gezicht van mijn voorganger de heer Th. de Jong (nu erelid) is jarenlang het gezicht geweest van onze vereniging. Het zal dan ook niet gemakkelijk zijn in zijn voetsporen te treden. En hoewel ik geen tik van de molen heb gehad, heb ik toch ja gezegd tegen mijn medebestuurleden toen ik voor deze functie werd gevraagd.

Waarom neemt iemand bestuursverantwoordelijkheid en waarom juist voor onze vereniging? In mijn geval is het antwoord hierop niet zo moeilijk. Bestuursverantwoordelijkheid neem je als je denkt je ergens voor te moeten inzetten. En dat het juist voor onze vereniging is heeft de volgende reden: Reeds vele jaren heb ik geconstateerd en ik denk u ook, dat er een aantal instellingen in onze provincie ieder voor zich werkzaam zijn ten behoeve van het behoud van onze molens. Daarbij heb ik mij steeds afgevraagd waarom sommige instellingen, maar vooral personen, zich steeds tegen elkaar afzetten terwijl ze toch hetzelfde doel dienen, namelijk het behoud van onze molens.

Ik zie het dan ook als een belangrijke taak om uit te zoeken op welke manier met anderen kan worden samen-

gewerkt, want samen zijn we sterker. En dat zullen we zeker nodig hebben in de naaste toekomst. Want één ding is zeker, onderling gekrakeel, het elkaar afkraken en het verspreiden van geruchten en roddels is alleen maar koren op de molen van officiële instanties en overheden. Samenwerking met anderen zal voor sommige mensen nog wel bepaalde gevoelens oproepen maar toch meen ik hieraan, samen met mijn medebestuurleden, voortvarend te moeten gaan werken. Ik hoop dat ik daarvoor een eerlijke kans krijg in het belang van datgene wat ons allen ter harte gaat, namelijk het behoud van onze molens.

Graag tot ziens op onze najaarsvergadering met vriendelijke groeten,
Ties Kalk.

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

- Boerderijen ● Bungalows
- Villa's ● Molens
- Recreatiebungalows
- Tevens golfplaatbedekking

Ook voor reparatie & onderhoud

05906 - 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

VEENKOLONIAAL MUSEUM

Veendam

Openingstijden

maandag gesloten, dinsdag t/m vrijdag:
11.00-17.00 uur, zaterdag en zondag: 14.00-17.00 uur

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN

De Hoop

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwebloem
- viergranenmeel
- pannekoekmeel
- boekweitmeel

geopend:

Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur

Zat. 09.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

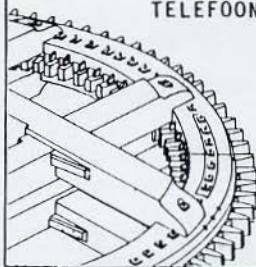
Molenaar J.J. Pot

telefoon 0 59 80 - 9 49 53

MOLENMAKERS- BEDRIJF

Roemeling en Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36

9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel, zoals:

- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEERGRANENMEEL
- GEPLETTE TARWE
- ROGGEBLOEM
- ROGGE
- HAVER
- LIJNZAAD
- PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"

Oldehove Tel. 0 59 49 - 16 28

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

**Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspannen.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.**

Eendrachtskade N.Z. 25

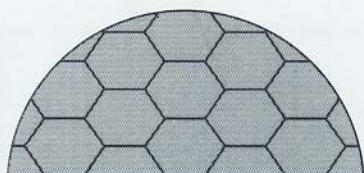
9718 BB Groningen

☎ 050 - 13 34 16

Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

LAMON

- Betonrenovatie
- Gevelherstel en -impregnering
- Kelderafdichting
- Houtworm- en zwambestrijding

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden
Telefoon 05908 - 12400
Fax 05908 - 12988

Mesthandel **G. Wever & Zn.**

Uw adres voor:

**DRIJFMEST
VASTE MEST
VLOEIBARE SLIB
VASTE SLIB**

G. Wever
Sellingestraat 26
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-1376

A. Wever
Sellingestraat 22
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-4346

DE ZAAISTER v.o.f.

**Groothandel in Biologische
aardappelen,
groente,
fruit en
zuivel.**

Feithspark 11b,
9356 BX Tolbert
☎ 05945 - 15578

Rabobank

Voor een hypotheek op maat

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortekado's, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
papepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

Herestraat 4
Groningen
tel. 050 - 129131

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

Stichting Groninger Molenvrienden

door Grieto de Vries

Er is bij een aantal leden onduidelijkheid over het functioneren van de stichting Groninger Molenvrienden. Deze stichting is weer in het leven geroepen door het bestuur van de vereniging en wordt bemand door leden van de vereniging. De stichting heeft tot taak het behoud van molens en molenrestanten. Enige jaren geleden heeft de stichting de molenromp van Ten Boer overgenomen van de heer Rubingh. De stichting wil de molenromp opknappen en deze inrichten als molenmuseum. De eigendommen van de vereniging, die nu nog in of bij allerlei molens zijn opgeslagen, kunnen dan ook een plaats krijgen in dit museum. De molenromp van Ten Boer ligt centraal in de provincie naast de molen Bovenrijge. Onze vereniging heeft zich in het verleden erg ingezet voor herbouw op deze plaats. Er wordt momenteel druk gewerkt aan het herstel van de molenromp. Rond de romp staat een steiger, van waaraf het muurwerk wordt hersteld. De muren zijn intussen schoongemaakt, de loszittende stenen zijn opnieuw gemetseld en als u dit leest is de muur waarschijnlijk reeds voorzien

van een nieuwe stuc laag. Als de muur dan nog weer wit wordt geschilderd zal het weer een sieraad voor het dorp worden. Binnen in de molenromp zijn reeds twee vloeren geheel vernieuwd. Het geheel wordt uitgevoerd door het beschikbaar stellen van materiaal en materieel van een aantal bedrijven en vrijwilligers.

Onze vereniging heeft een subsidie verleend van f 9000,- om nu materialen te kunnen kopen en werkzaamheden te laten uitvoeren die niet door de vrijwilligers kunnen worden gedaan. De stichting ontvangt deze subsidie in plaats van een jaarlijkse bijdrage gedurende de komende drie jaar. De vereniging krijgt hierdoor een opslagplaats voor haar eigendommen, om deze aan geïnteresseerde leden te kunnen laten zien. Deze opslagplaats wordt in een later stadium uitgebouwd tot museum.

Intussen is de stichting actief in het aanboren van subsidies van andere overheden en bedrijven om geld te krijgen voor het realiseren van het museum. Hierover een volgende keer meer.

Nogmaals de Molenhorn te Zandeweer aangevuld met Noorderhoogebrug

door Geert Nienhuis

In de vorige Zelfzwichter, nr. 74, schreef vrijwillige molenaar P. van Dijken een uitstekend en gedetailleerd artikel over de geschiedenis van de molens te Zandeweer.

Het is interessant om op deze manier de historie vast te leggen en een studie als deze verdient daarom zeker navolging; welke vrijwillig molenaar volgt? Aan de andere kant dient de geschiedenis van een molen uiteraard correct en volledig in kaart te worden gebracht.

Daarom volgt hieronder een kleine correctie en een aanvulling op de geschiedenis van de molens te Zandeweer.

De oude standaardmolen, in 1714 vervangen door een achtkante grondzeiler, werd in 1809 niet te koop aangeboden door Pieter Derks Mulder maar door Jan Derks Mulder (zie ook: Boerderijenboek Middelstum/Kantens). Sinds 1806 was hij molenaar op de Molenhorn te Zandeweer en inmiddels ruim 7 jaar gehuwd met Grietje Everts

Elema. Daarvoor was Jan Derks Mulder molenaar te Rasquert (gemeente Baflo) waar op 23 januari 1799 een zoon werd geboren: Freerk Jans Mulder. Ook hij werd molenaar en wel in Kloosterburen waar hij op 4 februari 1820 trouwde met Alstje Jans Hoving. Het jaar daarop vertrokken zij naar Kantens, naar de molen die in later

Noorderhoogebrug voor maart 1947 (foto: W.O. Bakker).

jaren de naam *Grote Geert* heeft gekregen. Als buurman in Kantens had Freerk Jans Mulder de dokter Jan Last, omstreeks 1780 geboren in Enkhuizen en eerder een praktijk in Groningen had nadat hij naar Sauwerd kwam. Als derde kind werd daar in 1818 zijn dochter Trijntje geboren. Op (12!)jarige leeftijd had zij blijkens de burgerlijke stand al een beroep: "kindermeid", in 1830 dus en waarschijnlijk bij de burenen. Kennelijk was Freerk Jans Mulder toen al ziek, want hij is op 18 oktober 1831 overleden, nog maar 32 jaar oud.

De korenmolen *Windlust* te Zandeweer werd in 1818 gebouwd in opdracht van Klaas Jochems de Haan, op 1 juni 1815 in de gemeente Kantens gehuwd met Trientje Hendriks Elema. In 1844 verkochten zij de molen aan een molenaarsknecht in Uithuizen: Evert Klasens, zich noemende Elema; hij trouwde op 7 juni 1845 eveneens in de gemeente Kantens met Wemeltje Derks Meyer. Hij is slechts vier jaar molenaar in Zandeweer geweest; op 25 juli 1849 is Evert Klasens aldaar overleden, nog maar 41 jaar oud. Zijn weduwe hertrouwde op 8 oktober 1851, ook in Zandeweer/gem. Kantens, met Wijbe Klaassens van Dingen die in 1857 eigenaar van *Windlust* werd. Vijftien jaar later al, op 8 april 1873, is hij op 55-jarige leeftijd overleden. Een van zijn molenaarsknechten was (vermoedelijk) Jan Nienhuis, oudste zoon van Geert Jans Nienhuis (1796-1869) die in 1824 de molen *De Hoop* te Garsthuizen op een publieke verkoop voor f. 5800,- had gekocht. Deze oudste zoon was getrouwd met Anje Eisses Bolhuis, dochter van Eisse Jacobs Bolhuis en Anje Hendriks Elema. Zij was een zuster van Trientje Hendriks Elema, gehuwd met de eerste molenaar/eigenaar van *Windlust*: Klaas Jochems de Haan. In 1864 werd Jan Nienhuis, wonende in Zandeweer, vader van een dochter. Hij

kan onmogelijk voor langere tijd muldersknecht in Zandeweer zijn geweest want omstreeks 1865 vertrok Jan Nienhuis (1824-1902) naar Noorderhoogebrug. Daar werd hij molenaar/ eigenaar van de molen *De Lelie* die op 22 oktober 1906 is afgebrand. Een jaar later liet zijn zoon en opvolger Geert Nienhuis (1862-1952), geboren in Uithuizen (kennelijk was zijn vader daar ook al muldersknecht geweest voordat hij naar Zandeweer kwam) een nieuwe molen bouwen. Deze bouw kwam tot stand door middel van een verplaatsing van de pel- en korenmolen van A.H. Bosscher te Sappemeer. Na de oorlog kreeg de molen van Noorderhoogebrug de huidige naam *Wilhelmina* van W.B.J. van Wijngaarden, eigenaar in de jaren 1948-1977. Op een maalbak in deze molen zijn een tweetal gedichten te vinden waarvan de laatste luidt:

Vergeten door zijn aardsche vader
Rust hier mijn kleine Jan
En 't geen de waarheid zegt
En wat er staat geschreven
Wacht hem een lieve Vader
In 't eeuwig leven
Geliefd zoontje van een bedrogen
meisje

Volgens mevrouw van Wijngaarden moet er in de molen ooit iemand door alle luiken zijn gevallen en zij vermoedde dat dit een zoontje van Geert Nienhuis is geweest. Deze conclusie is op een misverstand gebaseerd, want Geert Nienhuis trouwde op 30 april 1903 met Grietje Bruins (1860-1927); zij was toen inmiddels 42 jaar oud en niet eerder gehuwd geweest. Logischerwijs is het huwelijk van Geert en Grietje kinderloos gebleven waarmee de vraag, gesteld in "De Zelfzwichter" nr. 67, alsnog is beantwoord.

Verstild verleden (10)

door H.A. Hachmer

De provincie Groningen kende vele poldermolens. In de jaren '50 legden de meesten het loodje. In de Groninger Veenkoloniën was de sloop woede helemaal rampzalig. Er is slechts één restant van een poldermolen te vinden. Korenmolens zijn eveneens met een lantaarntje te zoeken.

We "bezoeken" daarom ditmaal de poldermolen van de Kropswolderbuitenpolder. In dit gebied werd al in de 15e en 16e eeuw een begin gemaakt met de turfwinning.

De Kropswolderbuitenpolder werd echter pas in 1860 opgericht. In 1868 werd de Foxholsterbuitenpolder toegevoegd en ontstond een 623 ha. groot

waterschap. In het noorden werd dit waterschap begrenst door de vaart naar het Foxholstermeer. In deze vaart lag een unieke keersluis met als doel het keren van het vervuilde water afkomstig van Scholten's aardappelmeelfabriek. Buiten campagnetijd stond de sluis open om het scheepvaartverkeer zo min mogelijk te hinderen.

De molen van de Kropswolderbuitenpolder in betere tijden. Voor de molen molenaar Bats en familie. (Foto: Rijksarchief Groningen)

Aan het Zuidlaardermeer stond een in 1861 gebouwde poldermolen met een vlucht van 21.30. De vijzel had een diameter van 1.34. In 1904 werd in de polder onderbemaling ingesteld met behulp van een zuiggasmotor en een Amerikaanse windmotor. Beiden stonden midden in de polder. De Kropswolderbuitenpolder werd net zoals de omliggende polders in de winter niet bemalen.

Omstreeks 1939 werd een dieselmotor in het gemaal geplaatst. Na de oorlog

werden de nutteloos geworden molens aan hun lot over gelaten.

De in 1861 gebouwde poldermolen werd in 1952 door Medendorp gesloopt. Tijdens de sloopwerkzaamheden geraakte de molen echter in brand. Men wilde de roeden met een snijbrander verwijderen maar tot grote schrik zetten de vonken het droge riet in de brand. Van de molen bleef niets over. De Veenkoloniën hadden weer een karakteristiek monument verloren.

Vakantiebezoeken

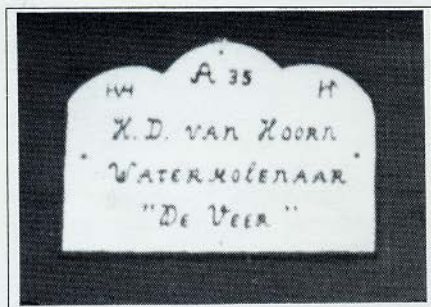
door Menka Kalk

Tijdens onze vakantie in Bloemendaal aan Zee fietsten we heel wat af. En natuurlijk gingen we onderweg ook enige molens bezoeken. De eerste die we zagen draaien was De Zandhaas in Santpoort, een korenmolen gebouwd in 1779. Duidelijk was te zien dat de molen in een later jaar was opgehoogd. Er was juist een groep kinderen voor een rondleiding. Ook het antieke winkeltje onder in de molen was erg leuk.

De volgende dag (zaterdag) zijn we via Overveen en Aerdenhout naar de paltrokmolen De Eenhoorn gefietst. Harry van Hoorn was jammer genoeg niet aanwezig, maar wel 8 andere vrijwilligers, druk bezig met restauratiewerkzaamheden. Jos stond ons te woord en terwijl hij rustig doorging met verven vertelde hij ons veel over 'hun' molen.

(Foto: M. Kalk)

Zondags draaide Harry van Hoorn op zijn eigen molen, zo werd ons verteld. Dus de volgende dag op naar Haarlem, naar De Veer in Penningsveer. Toen we de draaiende poldermolen naderden zagen we Harry op het molenerf lopen. Op onze schreeuw 'dag Harry'

reageerde hij zeer enthousiast. We werden gastvrij onthaald door onze Groninger collega-molenaar met lekkere koffie. Harry woont daar erg leuk in de molen, z'n meubilair heeft hij aangepast, leuk hoor, al die mooie oude spullen!

Er stond een redelijke noordenwind en Ties (als klepjesmolenaar) heeft nog weer eens zeilen voorgelegd, iets wat hij in jaren niet had gedaan. Harry's deskundig oog hield hem daarbij goed in de gaten. Hij waardeerde het bijzonder dat we bij hem langs kwamen en beloofde ons de komende zomer met z'n collega-molenaar in opleiding, de reeds eerder genoemde Jos, ook onze Noordermolen in Noorddijk te komen bezoeken.

Gilde nieuws

door B. Oomkens

Biotoop

Deze zomer zal er in Nederland meer schaduw zijn dan in de zomers van de laatste eeuwen; deze herfst zullen er in ons land veel meer bladeren van bomen waaien dan iemand zich ooit kan her-inneren. En ... reken er maar op dat dit de komende jaren nog erger zal worden !!!

Ziet de toekomst er dan zo slecht uit? Niet voor bomen en struiken, wel voor veel van onze molens.

De biotoop van verschillende molens

wordt bedreigd. Soms is het nieuwe bebouwing, heel vaak zijn het bomen die nu of op den duur de windvang en het zicht op de molen sterk aantasten. Zoals bekend heeft het Gilde van Vrijwillige Molenaars een netwerk van biotoopwachters. In de provincie Groningen zijn er 4, te weten mevrouw Ida Wierenga voor de gemeenten Delfzijl, Eemmond en Loppersum, de heer D. Slagman voor de gemeenten Appingedam, Ten Boer, Slochteren, Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde, de heer B. Dijk voor de gemeenten Bedum,

Groningen, Grootegast, Haren, Leek, Marum, De Marne, Winsum en Zuidhorn en B. Oomkens voor de gemeenten Bellingwedde, Reiderland, Pekela, Scheemda, Vlagtwedde en Winschoten. De biotoopwachters worden via knipsels uit de Nederlandse Staatscourant op de hoogte gebracht van wijzigingen van bestemmingsplannen. Zij gaan dan na of er nadelige gevolgen voor de molenbiotoop te verwachten zijn. Is dat het geval dan kunnen ze in overleg met de landelijke coördinator de heer G. de Vries van De Hollandsche Molen zelf actie richting de gemeente ondernemen of dit overlaten aan De Hollandsche Molen. Een andere mogelijkheid is de eigenaar van de molen in te lichten zodat deze zelf of via de Stichting De Groninger Molen de nodige stappen kan ondernemen. Onlangs is er een gesprek geweest tussen drie van de vier biotoopwachters en de technisch medewerker van de Stichting De Groninger Molen. Daarbij is afgesproken dat de biotoopwachters

bij gevaar voor de molenbiotoop de Stichting zullen informeren, waarna in overleg voor elk probleem de strategie zal worden bepaald. Belangrijk is dat alle molenorganisaties in dit opzicht één lijn trekken en in voorkomende gevallen ieder afzonderlijk een overeenkomstig bezwaarschrift indienen en zo nodig in beroep gaan.

Niet alle plannen met betrekking tot de molenomgeving worden in de Staatscourant gepubliceerd. Bijvoorbeeld vrijstellingsprocedures komen vaak alleen in een plaatselijk of regionaal advertentieblad. De termijn voor bezwaren is daarbij ook korter dan normaal.

Het is daarom van groot belang, dat iedere molenaar de bouw- en beplantingsplannen voor de omgeving van zijn molen goed in de gaten houdt en bij dreigende ongunstige veranderingen de biotoopwachter inseint. Bij dezen aan alle molenvrienden het dringende verzoek hetzelfde te doen.

De Molen In Het Onderwijs

door H. Blaauw

Onderstaand stukje ontvingen wij van ons lid de heer H. Blaauw, gepensioneerd onderwijzer. In dit stukje geeft hij een handreiking hoe kinderen op school vertrouwd kunnen worden gemaakt met onze mooie molens. Leerkrachten onder onze lezers worden speciaal opgewekt om eens aandacht aan de molen te besteden!

In het onderwijs ontstond in het afgelopen decennium een nieuwe leervorm: Het Project.

Men stelt een aspect van de werkelijkheid, waarin het kind leeft, aan de orde en groepeer daarom een aantal activiteiten, die evenzo vele vormingskansen bieden. Het stukje van de werkelijkheid geeft men een naam, bijvoorbeeld: Molens, Kastelen, enz.

Een toekomst voor het verleden?

Welk begrip hebben velen van een molen?

'Ik ken een molen alleen van een plaatje'

'Ik vind een molen mooi, maar ik weet er weinig van'.

Er wordt begonnen met een verhaal. Dan leggen we een molenschrift aan en kunnen we werken met een recorder of het op eigen manier doen.

'Het is een gezonde basis voor het molenbezit. Zonder iets op te dringen wordt de toekomst van de molens in ons land verzekerd': aldus De Hollandsche Molen. Ook hier heeft de jeugd de

toekomst.

Ondersteunend lesmateriaal : Lesbrieven bij molenverenigingen, Gegevens bij molens en waterschappen, Molenliedjes, Oude schoolplaten en kaarten.

Molens kunnen specifiek worden belicht in Geografischkader (landschap), Historischkader (tijdperk) of Biologischkader (grondstoffen).

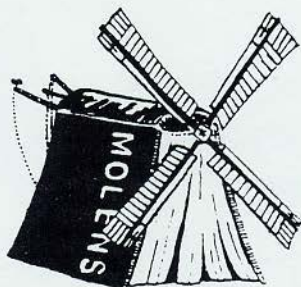
De excursie naar een molen is de les waarin hetgeen op school verteld is in natura kan worden bezichtigd. Hierbij kunnen observatieopdrachten worden verstrekt in de vorm van: Het Landschap, Werking van de molen, Wonen in/bij een molen, De geschiedenis van de molen.

Deze observatieopdrachten hebben tot doel het Waarnemen, Aantekenen en Uitwerken te stimuleren.

Het uitwerken van aantekeningen en waarnemingen kan plaats vinden in de vorm van Verbale Expressie of in Toegepaste Handenarbeid. Alvast veel succes.

Over een molenverzameling

door C.E. van der Horst

● 1. In 1993 verscheen ter gelegenheid van het 30 jarig bestaan van de Stichting "De Utrechtse Molens" een keurig boekje in harde omslag met als titel; "De Molens van Spengen en Kockengen" door Bernet van Leeuwen.

Dit boek beschrijft de sociaal-economische geschiedenis van beide wipwatermolens. Hierover werd nog niet eerder gepubliceerd.

U kunt het boekje krijgen door f 30,- over te maken op postbankrekening-nummer 538235 van de eerder genoemde stichting o.v.v. Boekje: De Molens van Spengen. Aanbevolen!

Het boekje is ook via de boekhandel te bestellen. (ISBN no. 90-800-265-2-2)

Eén van de twee wipmolens van Kockengen. Hier de Kockengense molen in vol bedrijf. In het boekje genoemd bij nummer 1 leest u er alles over. (Foto 23 mrt. 1974, collectie CEvdH)

De beltkorenmolen te St. Odiliënberg in de jaren 60. (Fotokaart collectie CEvdH)

● 2. Elke dorpskorenmolen zijn eigen boekje lijkt het motto van deze tijd te zijn. Steeds meer van deze boekjes verschijnen er op de molenliteratuur-markt. Zo ook deze: "Beltkorenmolen St. Odiliënberg 1883-1993" door ing. W.J. Roncken en A. van de Pol. (Samenstellers), 53 pagina's, met illustraties en briefafschriften uit de oorlogstijd.

Nieuw voor ons was het lezen over het 'denatureren' (kleuren met vloeistof), volgens een beschikking uit 1936, van rogge welke uitsluitend bestemd was voor veevoeder. De benodigde vloeistof, ampectoline, werd aangebracht door een loonkleurder of door de molenaar zelf. Een en ander stond onder toezicht van de Nederlandse Akkerbouwcentrale. (NAC)

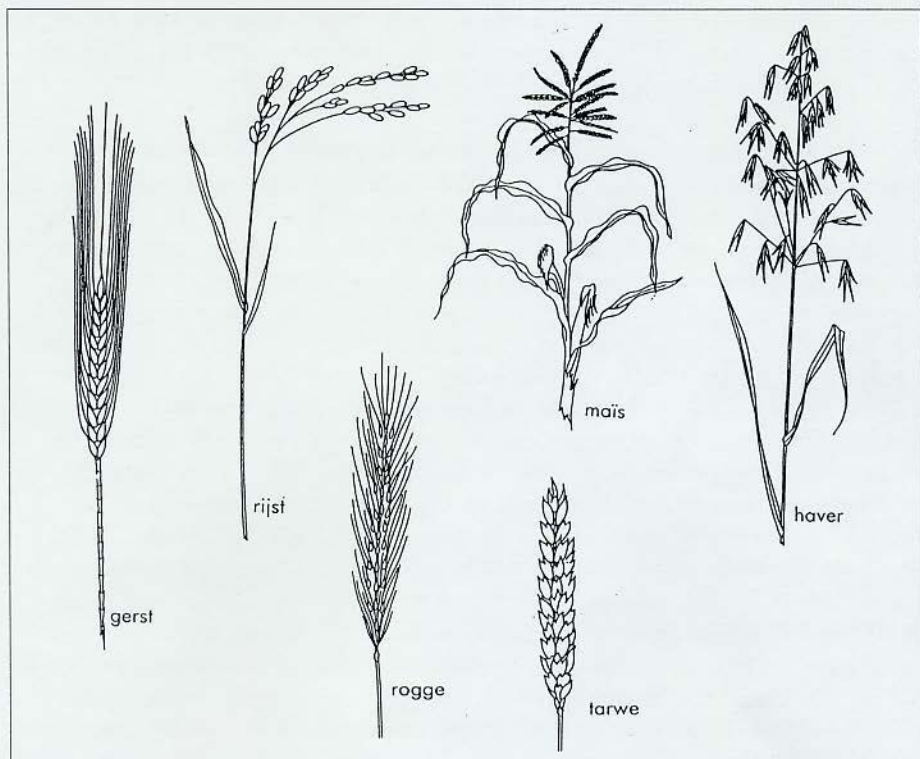
Het boekje is te bestellen door overmaking van f 10,50 op bankrekeningnummer 13.81.01.159 van de St. Molen van Verbeek te St. Odiliënberg.

● 3. En ja hoor, wéér een boekje, één molen, één beschrijving.

Het heet "Bergkorenmolen Jacobus te Vessem honderd jaar" door Gerard van Baardwijk, bestaande uit 27 pagina's op A4 formaat. Prijs f 6,20.

In zijn inleiding schrijft vrijwillig molenaar Van Baardwijk "Naast een stukje geschiedenis ook iets over de werking van de molen en zo nu en dan een zijsprongetje". Uit de taal der wieken blijkt dat als in dit deel van het land de wieken 'komend' wordt gezet, dit de rouwstand is. In de meeste streken van ons

land betekent dit juist de vreugdestand en is 'gaand' de rouwstand.....
 Een interessant zijsprongetje is de beschrijving van de graansoorten.
 Het boekje is verkrijgbaar bij de St. De Vessemse Molen Postbus 1001 5512 ZG
 Vessem.

Diverse soorten granen die in het boekje bij nummer 3 worden beschreven.

● 4. E. van Wijk "Molens in Veere", een Zeeuws boek dus. Geen plaatsnaam en geen jaartal van uitgifte, alleen de mededeling "Uitgave van de Vereniging De Zeeuwse Molen met steun van de gemeente Veere"
 Alle molens die ooit in Veere hebben gestaan worden met historische informatie genoemd. Het merendeel van het boek vormt uiteraard een beschrijving van de nog bestaande molen de Koe uit 1909. De derde molen op deze plaats met deze naam. Vooral de gegevens uit het nabije verleden boeit Uw samensteller het meest. Zo lezen wij dat tijdens de bezetting de molen op last van de Duitsers grijs-groen werd geverfd. En dat de molenaar Van den Hamer tot 1960 nog redelijk kon

bestaan van het molenaarsbedrijf. Daarna komt de klad erin en in 1964 wordt de molen verkocht. De in 1936 aangebrachte binnenroede met het Bilau-systeem, dat altijd goed voldaan heeft is helaas weg gerestaureerd in 1975.

Kortom in "Molens in Veere" is heel wat interessants te lezen voor elke molenvriend.

Het boek bevat 120 pagina's, is zwart-wit geïllustreerd. formaat 16 x 24 cm. U kunt het bestellen door f 35,- over te maken op bankrekening no. 68.22.95.604. t.n.v. Zeeuws Molenfonds te Kapelle, o.v.v. het gewenste.

● 5. "De Waalrese Volmolen" door Jan Jansen en Jaap Walinga is een uitgebreid boekje. (76 pagina's!) over de in 1962 gesloopte water-korenmolen op de Dommel te Waalre. Ik heb bijzonder genoten van dit boekje dat de geschiedenis vastlegt van ongeveer 1350 tot 1962. Ruim 50 jaar is deze korenmolen ingericht geweest als volmolen. Hoe dat in zijn werk ging wordt ook in dit boeiende boek beschreven.

Het geheel is verluchtigd met een groot aantal zwart/wit foto's en tekeningen. Verder is interessant de beschrijving van een watermolen. Dus hoe werkt de molensluis, wat is nu eigenlijk "de ark", de bedieningsbrug enz. enz.

Het gebouw van deze verdwenen molen is in 1993/'94 opnieuw opgetrokken in oude stijl en voorzien van een waterrad. Het gebouw is ingericht als architectenkantoor en met het rad kan elektriciteit worden opgewekt.

Het keurig verzorgde boekwerkje in de afmeting 20.5 x 20 cm. kost f 29,95 en is te bestellen bij Drukkerij Peeters, Willibrorduslaan 5a 5581 GA Waalre.

● 6. Molenboekennieuws uit de Duitse deelstaat Sleeswijk Holstein. In 1993 verscheen "Windmühlen an der Nordseeküste" door Günter Pump en Nis R. Nissen. Dit boek is te bestempellen als echt kijkboek. Nagenoeg alle pagina's geïllustreerd met fraaie kleurenafbeldingen van complete windmolens, maar ook details van molens.

De molens in dit boekwerkje zien er fraai verzorgd uit, maar de goede verstaander merkt direct dat de 'ziel' uit de molens is verdwenen !! Bijvoorbeeld de windroos keurig hersteld op de kap, maar de erbij horende zelfwichting weggerestaureerd! Met de interieurs van de molens is het ook slecht gesteld. Velen zijn verbouwd tot woning, café en/of museum. Malende molens heb ik er niet tussen gevonden en de hobby vrijwillig molenaar heeft men bij deze oosterburen nog niet uitgevonden. Jammer, er is daar molinologisch nog veel te doen. De objecten zijn er nog, nu de maalvaardigheid nog terug brengen.

Het boek (afmeting 21 x 20 cm.) met 56 pagina's en volop geïllustreerd is uitgegeven door de Westholsteinische Verlaganstalt Boyen & Co., Heide, 1993. ISBN 3-8042-0611-5. de prijs is in Nederland f 34,90.

● 7. In aansluiting op de nummers 2 en 3 van deze lijst is dit al weer één boekje, één molen.

"Molen De Harmonie Biervliet" door Arcen Goossens, 16 pagina's met zwart/wit afbeeldingen en kleurenomslag.

De Harmonie is een ronde stenen beltmolen (aanvankelijk stellingmolen) midden in het dorp Biervliet. Hij is nog steeds in molenaars hand, de familie Lijbaart, en zo nu en dan wordt er nog mee gemalen om wat plaatselijke bakkers van meel te voorzien.

Een aardig boekje waar we f 7,50 voor betaalden op de stand van de molenstichting Biervliet welke aanwezig was tijdens de jaarvergadering van de Vereniging De Hollandsche Molen te Den Haag.

Per post zult u dus wat meer moeten betalen. Een nader adres van deze stichting kunnen wij u helaas niet geven.

*Beltkorenmolen De Harmonie midden in het dorp Biervliet in Zeewo-Vlaanderen. Zie boekrecensie nr. 7.
(Ansichtkaart collectie CEvdH)*

Vraag en Aanbod

Te koop: een elektromotor 22 kW 1000 RPM met bandpoelie, compleet met voetplaat en stel-sleden. Interesse?
Bel: 05 94 61 27 00

Nieuwe Leden

(stand tot 1 sept. 1994)

E.J. ten Cate	Zuidlaren
F. Douwsma	Winschoten
W. Ellérie	Uithuizen
Z. Heslinga	Haren
A.R. Lemminga	Veendam
Familie Hotel Paterswolde	Paterswolde
A.G. Reitsma	Spijk
F.M. Schaafsma	Amsterdam-zo
P.A. Schaafsma	Groningen
H. Sikkenga	Uithuizemeeden
H.J. de Vries	Winschoten
K. Wagenborg	Groningen
K. v.d. Weerd	Groningen

HET OMMELANDER ANTIQUARIAAT

geschiedenis, topografie en literatuur
Groningen-Friesland-Drenthe

in- en verkoop van boeken en
prenten

catalogus op aanvraag

Cornelis Albertsstraat 2
9901 EJ APPINGEDAM
tel: 05960-28166

Het Molenwinkeltje

Onderstaande artikelen zijn bij onze vereniging op aanvraag verkrijgbaar. De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9983 TG DEN HAM (Gr.), telefoon 0 59 03-17 22.

Bij toezending worden de verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld. De letter/cijfer kode is de bestelkode.

MOLENANSICHTKAARTEN (zwart/wit, per serie 12 stuks) f 10,-.

MA03 serie C

De Hoop	Garsthuizen
De Leeuw	Zeerijp
De Palen	Westerwijtwerd
Eben Haëzer	Enumatil
Zeskante molen	Niebert
Nieman's molen	Veelerveen
De Biks	Onnen
De Hoop	Haren
Grootepoldermolen	Slochteren
De Noordstar	Noordbroek
Grote Geert	Kantens

MA04 serie D

De Hoop	Kropswolde
Hollands Welvaart	Mensingeweer
Noordermolen	Noordbroeksterhamrik
De Leeuw	Oldehove
De Meeuw	Garnwerd
Entreprise	Kolham
De Jonge Jan	Uithuizen
De Ster	Winsum
Eureka	Wetsinge
Freylemamolen	Slochteren
De Dellen	't Waar

THEELEPELTJES

TH01 Molenaafbeelding in diverse typen op steel f 4,-.

TH02 Verzilverd, met ovale of ronde delfts blauwe molenaafbeelding f 5,-.

STICKERS

ST01 Met embleem Vereniging Vrienden van de Gronnnger Molens f 1,-.

ST02 Met afbeelding van een Groninger Molen f 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01 Standerdmolen f 10,-.

BT03 Stellingmolen f 12,50

BT02 Wipmolen f 10,-.

BT04 Spinnemolentje f 5,-.

BT05 KARTON BOUWPLATEN (diverse modellen) vanaf f 7,50

BP01 BORDUURPATRONEN (met diverse molenaafbeeldingen) f 10,-.

LB01 LESBRIEF over molens f 1,-.

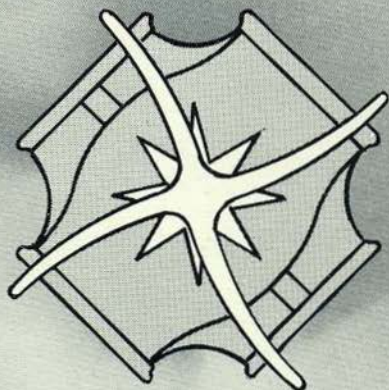
MT01 MOLENTEGELTJES f 5,-.

LF01 LUCIFERS (in doosjes met molenaafbeelding) Verpakt per 9 stuks f 2,50

BR01 BROCHURE Zelfzwichter

40 pagina's informatie in gekleurde omslag f 2,50

ZZxx DE ZELFZWICHTER (verschenen nummers) tot nr.20 f 2,00, vanaf nr.21 f 2,50

**Vereninging
Vrienden
van de
Groninger
Molens**

Postbus 213
9700 AE Groningen